

Sygn. akt II CSKP 1239/22

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku Komisji do spraw usuwania skutków prawnych decyzji
reprywatyzacyjnych dotyczących nieruchomości warszawskich wydanych
z naruszeniem prawa

z udziałem P. B., E. R., A. D., B. R., Z. Ś., J. K., G. K., K. Z., M. K., K. K., A. D., W.
P. i Miasta st. Warszawy

o wpis,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

24 lutego 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie

z 21 kwietnia 2020 r., sygn. akt V Ca 2269/18,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Komisja do spraw usuwania skutków prawnych decyzji reprywatyzacyjnych dotyczących nieruchomości warszawskich (dalej: „Komisja”) w dniu 8 stycznia 2018 r. wystąpiła z wnioskiem o wpisanie w dziale II księgi wieczystej [...] m. st. Warszawy jako właściciela. W uzasadnieniu powołała się na art. 40 ust.1 ustawy z

dnia 9 marca 2017 r. o szczególnych zasadach usuwania skutków prawnych decyzji repriwatyzacyjnych dotyczących nieruchomości warszawskich, wydanych z naruszeniem prawa (Dz. z 2017 r., poz.718 ze zm.; dalej: „ustawa z 2017 r.”). Do wniosku dołączyła wydaną przez siebie 14 listopada 2017 r. ostateczną decyzję nr [...], uchylającą decyzję Prezydenta m. st. Warszawy z 21 listopada 2012 r. nr [...]1 i umarzającą postępowanie przed tym organem.

Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie postanowieniem z 24 stycznia 2018 r. uwzględnił wniosek i dokonał żądanego wpisu, wykreślając jednocześnie wpisy dotyczące prawa współwłasności uczestników: P. B., E. R., A. D., B. R., Z. Ś., J. K., G. K., K. Z., M. K., K. K., A. D. do nieruchomości położonej w W. przy [...] (dawniej: ulica [...]1, nr hip. [...]), stanowiącej działkę nr [...], z obrębu [...], o powierzchni 1379 m². Sąd ten ustalił, że decyzja załączona do wniosku dotyczyła ustanowienia prawo użytkowania wieczystego do opisanego gruntu na rzecz uczestników postępowania oraz ich poprzedników prawnych. W dniu 5 czerwca 2013 r. doszło do zwarcia – w formie aktu notarialnego – umowy o oddanie działki nr [...] w użytkowanie wieczyste za symbolicznym czynszem. Zarząd Dzielnicy [...] decyzją z 28 lutego 2014 r., nr [...], orzekł o nieodpłatnym przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości gruntowej. Decyzja repriwatyzacyjna została wydana z rażącym naruszeniem prawa (art. 61 § 1 i art. 105 § 1 k.p.a.), gdyż postępowanie w sprawie wniosku dawnych właścicieli z 1946 r. zostało zakończone w listopadzie 1950 r. pozostawieniem tego wniosku bez rozpoznania z uwagi na nieuzupełnienie w terminie jego braków formalnych oraz braków pełnomocnictwa. Bezpodstawne wszczęcie i przeprowadzenie postępowania zakończonego decyzją z 21 listopada 2012 r. musiało skutkować jej uchyleniem i umorzeniem postępowania przed Prezydentem m. st. Warszawy.

Sąd Okręgowy w Warszawie, uwzględniając apelację uczestnika P. B., postanowieniem z 21 kwietnia 2020 r. uchylił zaskarżony wpis i oddalił wniosek. W uzasadnieniu wskazał, że decyzja Komisji z 14 listopada 2017 r., mająca stanowić podstawę wnioskowanego wpisu, w wyniku skargi uczestników została uchylona przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie wyrokiem z 4 czerwca 2019 r., sygn.. akt I SA/Wa 78/18, jako wydana z rażącym naruszeniem art. 29 ust. 1 pkt

2 ustawy z 2017 r. Przepis ten upoważniał Komisję do wydania orzeczenia kasatoryjno-reformatoryjnego, a więc do uchylenia decyzji reprivatyzacyjnej i rozstrzygnięcia o zasadności wniosku dekretowego, a nie – jak miało to miejsce w konkretnym stanie faktycznym - umorzenia postępowania w przedmiocie tego wniosku. Dopiero w wyniku nowelizacji art. 29 ust. 1 pkt 2 ustawy z 2017 r., dokonanej ustawą z dnia 26 stycznia 2018 r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 431), Komisja uzyskała możliwość równoczesnego umorzenia postępowania w przedmiocie wniosku dekretowego w przypadku uchylenia decyzji wydanej w tym postępowaniu. Zmiana ta weszła jednak w życie z dniem 14 marca 2018 r., a więc po wydaniu przez Komisję decyzji załączonej do wniosku.

W chwili wystąpienia z wnioskiem podstawę wpisu w księdze wieczystej mogła stanowić – stosownie dom art. 40 ust. 1 ustawy z 2017 r. - jedynie ostateczna decyzja Komisji wydana na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 tej regulacji, a decyzja z 14 listopada 2017 r. waloru tego nie miała. Nie było zatem podstaw do dokonania zmian w treści działu II księgi wieczystej. Wniosek należało więc oddalić jako przedwczesny.

Skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego wywiodła Komisja, zaskarżając je w całości. W ramach podstawy kasacyjnej naruszenie prawa materialnego zarzuciła naruszenie art. 40 ust. 1 ustawy z 2017 r. w brzmieniu obowiązującym do 14 marca 2018 r. bez uwzględnienia późniejszej zmiany tego przepisu w związku z art. 16 § 1 i 3 k.p.a., art. 50 § 1 oraz 52 § 1 i 3 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (jedn. tekst: Dz. U. z 2019 r., poz. 2325 ze zm.; dalej: „p.p.s.a.”) przez błędną wykładnię, a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie wskutek przyjęcia, że decyzja wydana przez Komisję w dniu 14 listopada 2017 r. nie mogła stanowić podstawy wnioskowanego wpisu, gdyż nie była decyzją ostateczną, ponieważ przysługiwała od niej skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Podstawę kasacyjną naruszenia przepisów postępowania wypełniła natomiast zarzutami obrazy: art. 378 § 1 w związku z art. 368 § 1 pkt 1 i art. 13 § 2 k.p.c.; art. 3 w związku z art. 6, art. 232, art. 382, art. 381, art. 13 § 2 i art. 626⁸ § 2 k.p.c. oraz art. 626² § 2 k.p.c. W konkluzji wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną uczestniczka Z.Ś. wniosła o jej oddalenie.

Prokurator Generalny w swoim pisemnym stanowisku odnoszącym się do skargi kasacyjnej wniosł o jej uwzględnienie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

U podstaw zaskarżonego postanowienia legła ocena, że wniosek wieczystoksięgowy skarżącej nie mógł zostać uwzględniony, gdyż podstawę wykreślenia w księdze wieczystej wpisu dokonanego na podstawie uchylonej decyzji reprivatyzacyjnej – stosownie do art. 40 ust. 1 ustawy z 2017 r. w brzmieniu obowiązującym do 14 marca 2018 r. - mogła stanowić jedynie ostateczna decyzja Komisji, przewidziana w art. 29 ust.1 pkt 2 tej regulacji, zaś decyzji z 14 listopada 2017 r., przymiotu takiego nie miała wobec zaskarżenia jej przez uczestników do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Poniesionym w skardze kasacyjnej zarzutom, podważającym trefność tej oceny, nie można odmówić słuszności.

Zgodnie z art. 16 § 1 k.p.a., decyzje są ostateczne wtedy, gdy nie służy od nich odwołanie w administracyjnym toku instancji lub wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, przewidziany w art. 127 § 3 k.p.a. W art. 36 ustawy z 2017 r., obowiązującym do 14 marca 2018 r., przewidziano – jako jedyny środek prawny umożliwiający podważenie decyzji Komisji – wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. Z dokonanych w sprawie ustaleń nie wynika, aby uczestnicy postępowania skorzystali z prawa zgłoszenia takiego wniosku. Ustalenia te wskazują raczej na to, że wnosząc 13 grudnia 2017 r. skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, zrezygnowali z takiej możliwości, do czego – zgodnie z art. 52 § 3 p.p.s.a. – mieli prawo. W tych okolicznościach, wbrew odmiennemu zapatrywaniu Sądu Okręgowego – nie było podstaw do uznania, że decyzja Komisji, stanowiąca podstawę wnioskowanego wpisu nie była decyzją ostateczną. Waloru tego z pewnością nie odebrało jej wniesienie skargi do sądu administracyjnego. Skarga ta przysługuje bowiem – co do zasady – dopiero po wyczerpaniu środków zaskarżenia w postępowaniu administracyjnym (art. 52 § 1 p.p.s.a.). Odmienne zapatrywanie Sądu drugiej instancji jest – jak trafnie zarzuciła skarżąca - wynikiem błędnej

wykładni przepisów wskazanych w ramach podstawy kasacyjnej naruszenia prawa materialnego, nie dostrzegającej tego, że podstawę dokonania wykreśleń oraz wpisów w księdze wieczystej, przewidzianych w art. 40 ust. 1 ustawy z 2017 r., stanowią decyzje ostateczne, a nie decyzje prawomocne. Ubocznie należy zauważyć, że z twierdzeń skarżącej, nie zweryfikowanych przez Sąd Okręgowy, wynika iż, że wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 4 czerwca 2019 r. został przez nią zaskarżony do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Zamierzonego skutku nie mogły natomiast wyrzucić zarzuty wypełniające podstawę naruszenia przepisów postępowania. Mimo ograniczonej kognicji sądu wieczystoksięgowego może on uwzględnić okoliczności, o których powziął wiadomość w inny sposób niż przy badaniu treści wniosku i dołączonych do niego dokumentów a to przez wzgląd na potrzebę zapobiegania dokonywania wpisów niezgodnych z rzeczywistym stanem prawnym. Skoro w apelacji podniesiono fakt zaskarżenia decyzji Komisji stanowiącej podstawę wniosku w sądowym postępowaniu administracyjnym, to podjęta przez Sąd Okręgowy próba wyjaśnienia rezultatu, jakim zakończyło się to postępowanie nie może być poczytywana za przejaw naruszenia art. 3 w związku z art. 6, art. 232, art. 382, art. 381, art. 13 § 2 i art. 626⁸ § 2 k.p.c. oraz art. 626² § 2 k.p.c.

Bezprzedmiotowe było natomiast – wobec uznania braku podstaw do wydania przez Sąd drugiej instancji orzeczenia reformatoryjnego - roztrząsanie zarzutów naruszenia art. 378 § 1 w związku z art. 368 § 1 pkt 1 i art. 13 § 2 k.p.c., zmierzających do podważenia zasadności objęcia zaskarżonym postanowieniem uczestników postępowania, którzy nie zaskarżyli postanowienia Sądu pierwszej instancji.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.